

MEMÒRIA 2014

1. ELS FONS DOCUMENTALS

1.1. La digitalització

Aquest any 2014 hem comptat també amb la col·laboració de 2 persones adscrites al [Projecte Heura i Maragda](#) (iniciativa sorgida del Consell Comarcal del Baix Camp, com a servei de suport a la inserció laboral a l'empresa ordinària de persones amb discapacitat intel·lectual), per dur a terme la digitalització dels microfilms amb documentació del Port de Tarragona procedents de l'Archivo Histórico Nacional de Madrid (14 rotlles), tasca que avui dia ja ha finalitzat.

Com continua sent habitual en els darrers anys, juntament amb els companys de Delineació i Planimetria de l'Autoritat Portuària, s'ha continuat amb la digitalització dels plànols que acompanyen els projectes antics d'obres per a preservar-los de l'ús i manipulació futurs, així com per facilitar-ne la consulta i reproducció. Actualment estan a l'abast els plànols de dos-cents projectes des de l'any 1868 fins al 1940.

Quant a la digitalització de sèries històriques, aquest any 2014, s'ha passat a format digital part de la sèrie de projectes d'obres, concretament 90 projectes, des de 1869 a 1922; una de les sèries més consultades de l'Arxiu, especialment pels usuaris interns de la mateixa administració portuària. Un total de 348 fitxers i 12.395 pàgines, una part dels quals, en els primers mesos de l'any 2015 estaran a disposició de les persones interessades a l'apartat de l'Arxiu Digital de la nostra pàgina web:

<http://www.porttarragona.cat/ca/arxiu-digital.html>

S'ha finalitzat també durant l'any 2014 la digitalització del recull de premsa portuària des de l'any 1990 fins a l'any 2010.

1.2. Les transferències de documentació

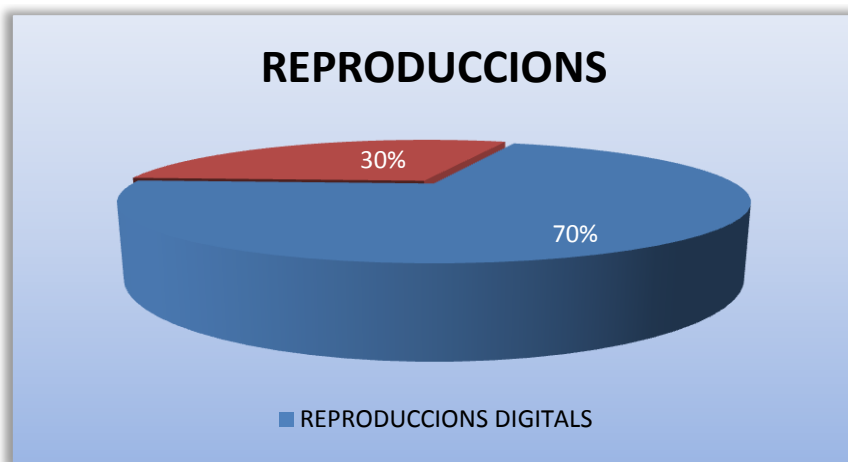
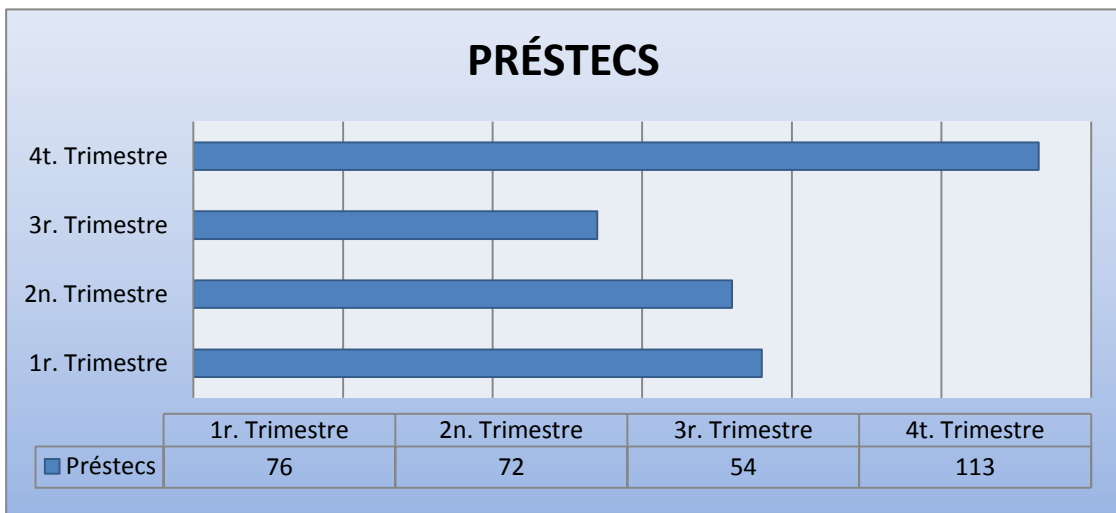
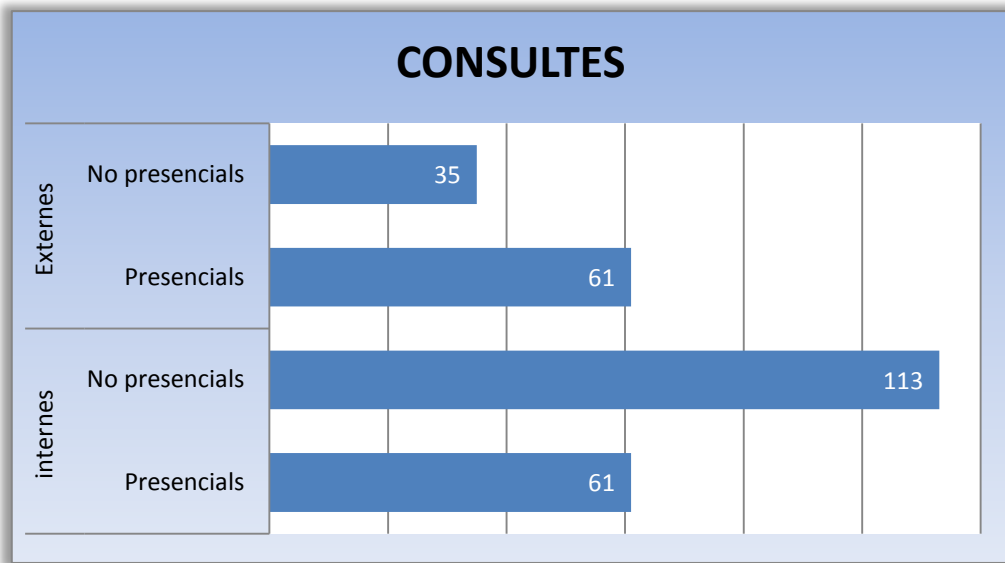
Pel que fa a les transferències de documentació per part dels diferents departaments i direccions de l'Autoritat Portuària a l'Arxiu, durant l'any 2014 n'hi ha hagut 4, cosa que han comportat l'ingrés de 203 caixes d'arxiu. El volum de transferències continua sent menor a l'habitual per l'existència del dipòsit d'arxiu a la seu central de l'APT, en el qual totes les direccions i departaments tenen un espai reservat per a arxivar la seva documentació, l'equivalent a l'arxiu d'oficina o de gestió; és probable que aquest any 2015 es regularitzi el nombre de transferències a l'Arxiu perquè el dipòsit està pràcticament al 100% de la seva capacitat.

1.3. Els préstecs i les consultes

L'any 2013 va entrar en funcionament una nova aplicació informàtica elaborada pel personal de la Direcció de Sistemes de l'APT i els tècnics de l'Arxiu del Port, que permet la gestió integral de les consultes, els préstecs i les reproduccions, i alhora optimitzar l'atenció als nostres usuaris, tant externs com interns.

Amb un any de rodatge d'aquesta eina, tota la part estadística ha millorat sensiblement, per la qual cosa podem obtenir amb relativa facilitat dades trimestrals i anuals tant de consulta com de préstec o de reproducció de documents.

Acompanyem el text amb tres gràfics explicatius del moviment de consultes, préstecs de documentació i reproduccions d'aquest any 2014. El primer, mostra les consultes internes i externes, tant presencials com no presencials (que a poc a poc van superant a les presencials), amb un total de 270; el segon gràfic, aquest representat per trimestres, indica la documentació prestada al personal de l'APT (315 documents) i el tercer, les 2.303 reproduccions amb el percentatge de les que han estat en paper, 683 (30%) o en format digital, 1.620 (70%).

2. EL FONS D'IMATGES

Amb 10.215 fotografies registrades i digitalitzades, el Fons d'Imatges de l'Arxiu del Port continua tenint un volum important de consultes, 137 comptades aquest any 2014, i 990 les reproduccions que s'han dut a terme. Cal destacar que des del 4 de juliol (aniversari de l'Arxiu) la [Fototeca de l'Arxiu del Port](#) està disponible en línia a través de la pàgina web i que es poden fer tant cerques com demanar reproduccions.

S'han servit imatges per a exposicions externes: "Catalunya Ciutat (s)" organitzada per la Generalitat de Catalunya, i també per a les de producció pròpia: "Bombes, presons flotants i repressió al Port de Tarragona (1936-1939)", "Els presos i el port de Tarragona (1792-1884)" o "La riuada de 1994".

També ens han demanat imatges per a il·lustrar publicacions editades pel Servei de Publicacions del Port de Tarragona, com l'obra guanyadora del V Premi d'Investigació Port de Tarragona: *Sanitat marítima. La defensa de la costa i la salut pública (1720-1900)*, de Pedro Otiña Hermoso, o *La riuada de 1994* de Ricard Lahoz.

D'altres imatges han servit per acompanyar articles de diaris i revistes vehiculats a través de la Divisió de Comunicació de l'APT com la publicació *A Bon Port, Diari de Tarragona, Unió de Jubilats*, etc.

I com no podia ser d'altra manera, algunes fotografies han estat protagonistes d'"El document del mes és...", exposició virtual de l'Arxiu del Port que es pot consultar a través de la pàgina web.

Durant l'any 2014 ha tingut lloc la cessió de 51 fotografies per part de les següents persones als quals aprofitem per agrair el seu gest: Pedro Pablo González, Xavier Bas, Angel Archilla, Rafael Vidal, Francesc Rull i Ricard Lahoz.

3. LA BIBLIOTECA I L'HEMEROTECA

El nombre de volums de la biblioteca de l'Arxiu és actualment de 10.614; l'increment d'aquest any 2014 ha estat de 111 llibres procedents, bàsicament, dels acords d'intercanvi amb entitats i institucions. El [catàleg de la Biblioteca](#), que està disponible en línia, ha tingut 31.716 visites.

S'han editat i difós puntualment a través de la Intranet portuària els corresponents *Butlletins de Novetats Bibliogràfiques* amb periodicitat trimestral, amb l'objectiu d'informar el personal de l'administració portuària dels nous llibres registrats a la Biblioteca.

Fruit dels acords d'intercanvi que tenim establerts amb entitats i institucions, la Biblioteca, ha incorporat 50 noves publicacions. Durant el 2014 se n'han establert de nous amb el Museu Bíblic Tarraconense, l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, l'Arxiu Municipal de Tossa de Mar, l'Archivo Histórico del BBVA, la Diputació de València i l'Hemeroteca de la Fundació Catalunya La Pedrera.

Continuant amb la línia seguida des de fa uns anys s'ha donat sortida al fons de duplicats i descatalogats amb l'objectiu final d'optimitzar i ajustar la temàtica de la Biblioteca a l'àmbit marítim i portuari, ja sigui amb la tramesa a altres entitats i institucions interessades, com als mateixos usuaris i usuàries de l'administració portuària. Gràcies a aquesta gestió s'ha donat sortida a una cinquantena de monografies.

L'Hemeroteca compta amb 416 capçaleres entre revistes i diaris de temàtica marítima i portuària. Seguint els mateixos criteris que per a la Biblioteca, de depurar i prioritzar les temàtiques marítimes i portuàries, aquest any 2014, s'ha donat sortida a un centenar d'exemplars de números duplicats o descatalogats, a través de llistes periòdiques que s'envien a altres centres potencialment interessats, com les biblioteques universitàries i portuàries o les hemeroteques de la ciutat.

4. EL PREMI D'INVESTIGACIÓ

En els primers mesos de l'any 2014 s'han redactat les bases de la sisena convocatòria del Premi d'Investigació Port de Tarragona, les quals es varen editar en format de políptic i se'n va fer la deguda difusió, tant en format paper com en digital, a través de la pàgina web i les xarxes socials.

El termini per presentar treballs a aquesta nova convocatòria finalitzà el dia 28 de novembre. Es presentaren 13 projectes de recerca que seran analitzats pel jurat que atorgarà el premi a finals del mes de gener de 2015.

Des de l'Arxiu del Port ens sentim especialment satisfets de l'excel·lent trajectòria d'aquest certamen, que va nèixer l'any 2004 amb l'objectiu de fomentar els treballs d'investigació sobre el Port de Tarragona i el seu entorn més immediat, i que convocatòria rere convocatòria és un èxit, tant de participació com de qualitat dels treballs.

D'altra banda, durant el primer trimestre de 2014 s'ha coordinat l'edició de l'obra de Pedro Otiña, que va guanyar l'anterior convocatòria del premi, i que va ser presentada el mes d'abril, amb el títol: *Sanitat marítima. La defensa de la costa i la salut pública (1720-1900)*.

5. LA DIFUSIÓ I LA DIVULGACIÓ

No ha estat diferent l'any 2014 respecte a d'altres anys pel que fa a l'organització d'activitats i actuacions de diversos tipus amb l'objectiu prioritari de donar a conèixer el nostre centre d'arxiu i els nostres fons. Articles, exposicions, difusió a través dels canals socials, col·laboracions amb altres entitats, etc. amb la característica que hi ha hagut dos eixos vertebradors d'aquestes activitats marcats per dues efemèrides importants: el 75è aniversari de l'acabament de la Guerra Civil i el centenari de l'esclat de la Primera Guerra Mundial, això ha fet que algunes d'elles se centressin en aquests fets històrics.

5.1 Articles i textos

-redacció de la [Memòria de l'Arxiu 2013](#).

-redacció guió DVD promocional Port de Tarragona.

-“Els presos i el Port de Tarragona (1792-1884)”, a: *A bon Port*, núm. 7, primavera 2014, p.12-13

-“El Serrallo, un barri singular” a: *A bon Port*, núm. 8, 2014, p.4-5

- “La plaça dels Carros, un lloc portuari i ciutadà emblemàtic”, a: *Unió de Jubilats del Port de Tarragona*, núm. 42, desembre 2014.

5.2 El document del mes és...

Continua tenint molt bona acceptació aquesta activitat engegada el novembre de 2011 a manera de petita exposició virtual; així ho mostren les xifres de descàrrega de la pàgina web que dona un total de 14.120 descàrregues de tots els documents del mes l'any 2014 amb un màxim de 2.061 i un mínim de 298.

Recordem que l'activitat es fa pública també a través dels canals socials: [Twitter](#) i [Facebook](#) i que l'objectiu final que es persegueix és donar a conèixer la riquesa i la varietat dels documents que formen part dels fons portuaris.

Gran part dels documents del mes d'aquest any 2014 han estat vinculats a dues efemèrides: el 75è aniversari del final de la Guerra Civil a Tarragona i l'inici de la Primera Guerra Mundial.

La relació dels documents és la següent:

-Gener:

[fotografia dels tinglados del Moll de Costa amb greus desperfectes ocasionats pels bombardejos e la Guerra Civil, 1939.](#)

-Febrer:

[pàgina del llibre registre d'entrada i sortida de vaixells de l'any 1935 al 1944 on figura un assentament del vaixell presó Mahón.](#)

-Març:

[expedient de depuració d'Enric González Virgili, funcionari de la Junta d'Obres del Port de Tarragona.](#)

-Abril:

[Pressupost de reparació del tinglado número 3 del Moll de Costa de l'enginyer José María Torroja Miret de l'any 1939.](#)

-Maig:

[pàgina del llibre registre de consignataris dels anys 1902 al 1907.](#)

-Juny:

[plànol del port de Tarragona de l'any 1914.](#)

-Juliol:

[taula resum del total de vaixells entrats i sortits pel Port de Tarragona l'any 1914, extreta de l'Estadística de los años 1909 a 1915, publicada a Tarragona l'any 1916.](#)

-Agost:

[fotografia del vaixell de guerra *Extremadura* i tres submarins de l'Armada espanyola atracats al dic de Llevant el dia 4 de setembre de 1917.](#)

-Setembre:

[títol de propietat d'una obligació de l'emprèstit emès per la Junta d'Obres del Port de Tarragona per a finançar les obres de construcció del Moll de Costa de l'any 1886.](#)

-Octubre:

[portada de la revista *Faros y Balizas* de l'any 1914.](#)

-Novembre:

[plànol de la caseta-magatzem de la Sociedad de Salvamento de Náufragos de Tarragona de l'any 1885.](#)

-Desembre :

[fotografia d'un grup de calafats davant d'un bastiment a les drassanes de Fermí Roch Aragonès de l'any 1943.](#)

5.3 Canals socials

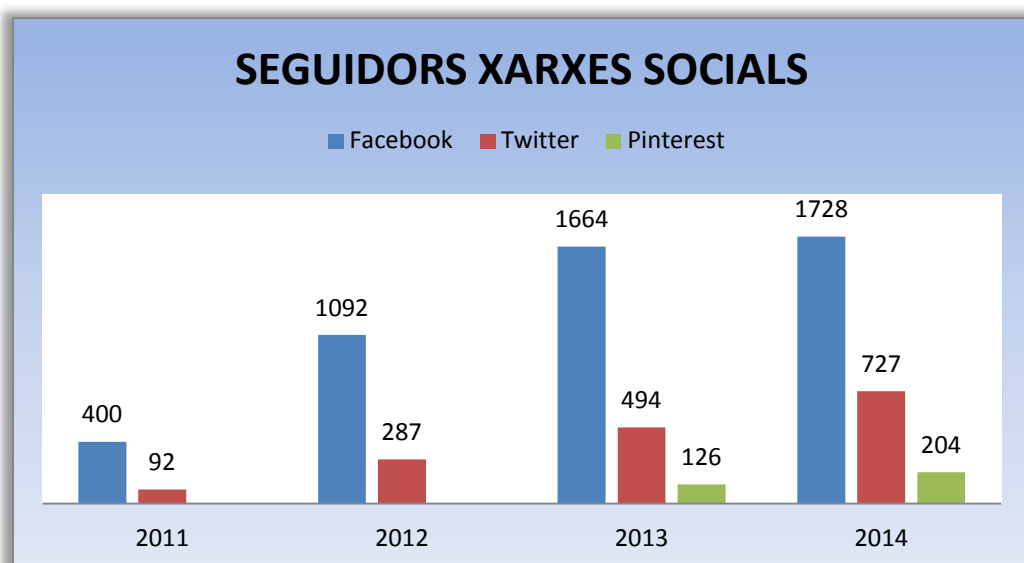
La nostra presència a les xarxes socials que endegàrem ja fa tres anys com a vehicle de difusió continua sent un dels mitjans més consolidats i de referència, a banda de la pàgina web, que ens han permès fer arribar les nostres activitats a un públic molt més ampli, aspecte òbviament positiu.

Quant a la pàgina de [Facebook](#), actualment compta amb 1.728 fans i l'estadística és cada cop més positiva; s'ha assolit en aquest any 2014 una cota màxima de 980 vistes d'un sol article. *El document del mes és...* continua ocupant un lloc destacat i amb força repercussió amb cotes màximes de 797 vistes i mínimes de 206.

El compte de [Twitter](#) té 734 seguidors i hem fet 4.563 tuits i al canal [Pinterest](#) hi tenim 205 seguidors i 1.648 pins o imatges repartides en 6 taulers temàtics: fars, vaixells, museus marítims, Port de Tarragona, ports i activitats de l'Arxiu.

Per tal de constatar l'evolució a l'alça que han tingut els canals socials de l'Arxiu del Port hem elaborat el gràfic següent:

5.4 Dia Internacional dels Arxius

El 9 de juny, Dia Internacional dels Arxius organitzarem una Jornada Portes Obertes titulada: Vols conèixer els secrets de l'Arxiu? en dues sessions, una al matí a les 12 h, i l'altra a la tarda a les 18.30 h. A més, la unitat mòbil de [Tarragona Ràdio](#) es va desplaçar el mateix matí del dia 9 a l'Arxiu del Port de Tarragona per parlar amb la seva responsable, contemplar una mostra d'alguns dels documents més significatius dels seus fons, i veure l'exposició "1911. Sobreviure a la tempesta" que es trobava al vestíbul de la seu central de l'Arxiu del Port.

5.5 Reestructuració de la pàgina web

Hem comentat anteriorment que l'Arxiu del Port ja fa uns anys va apostar pels canals socials per fer difusió, tant dels seus fons, com de les activitats que s'hi duen a terme, sense oblidar, però, la pàgina web, que s'intenta tenir el màxim al dia i s'hi fan les modificacions oportunes segons les necessitats que van sorgint.

Aquest any 2014, per exemple, s'ha modificat novament el menú de la dreta incorporant nous apartats:

- [L'Arxiu educa](#) per introduir aquesta nova faceta didàctica arran de la presentació del dossier: *De l'Arxiu al Museu: un recorregut per la història del Port. El barri del Serrallo*, activitat duta a terme conjuntament amb el Museu del Port de Tarragona.
- [L'Arxiu per dins](#): una petita mostra fotogràfica de les instal·lacions de l'Arxiu, especialment allò que no veuen els usuaris quan vénen a consultar els nostres fons.
- [La Fototeca](#): enllaça directament amb l'aplicació que permet la gestió de l'Arxiu d'Imatges que es pot consultar en línia i demanar reproduccions.
- [Les exposicions](#): una manera de reviure aquelles mostres produïdes per l'Arxiu que en el seu dia es van poder veure en els diferents espais expositius del Port de Tarragona; fotografies, panells, vídeos i documentació relacionada amb 9 exposicions.
- [L'Arxiu digital](#): un accés directe a les sèries documentals que cada any es posen en línia per apropar-les als investigadors/es afavorint d'aquesta manera la difusió dels fons i els estudis al voltant del Port de Tarragona.

6. LES EXPOSICIONS

L'Arxiu del Port ha col·laborat i organitzat les exposicions següents aquest any 2014:

- **Bombes, presons flotants i repressió al Port de Tarragona (1936-1939).**

Diversos organismes i entitats de la ciutat, encapçalats per l'Ajuntament de Tarragona, van programar un seguit d'actes i activitats per commemorar els 75 anys del final de la Guerra Civil i l'entrada de les tropes nacionals a la ciutat, efemèride que portà per títol **Setanta-cinc anys del final de la Guerra Civil a Tarragona: 15 de gener de 1939**, i que es desenvolupà durant tot el mes de gener.

El 30 de gener de 2014, s'inaugurà aquesta exposició de producció pròpia, amb documents i fotografies de l'Arxiu del Port; mostra que es va poder visitar fins al 28 de març al vestíbul de l'edifici de l'Arxiu al carrer d'Anselm Clavé, número 2, cantonada plaça dels Carros, en aquest nou espai expositiu del Port de Tarragona per a mostres de petit format.

- **Els presos i el Port de Tarragona (1792-1884)**

Aquesta exposició va ser una continuïtat de l'obra que va guanyar l'any 2011 el IV Premi d'Investigació Port de Tarragona de Montserrat Gisbert Bel amb el títol: "Els presos i el Port de Tarragona. Història de 92 anys de treballs forçats", treball que posteriorment va ser publicat pel Servei de Publicacions del Port de Tarragona l'any 2012. El projecte d'exposició formava part també del treball premiat.

A l'exposició es proposava un recorregut al llarg de 92 anys d'història, protagonitzada per un grup de presidaris vinguts des de Cartagena, Maó, Saragossa, Barcelona, Ceuta o Valladolid. El discurs es distribuï en set àmbits temàtics que tractaren qüestions tan vitals com la vigilància, l'allotjament, l'alimentació i el vestuari, l'assistència sanitària i els treballs que dugueren a terme els presos.

Un discurs a través de plànols, documents i imatges presentats en format digital i també originals exposats en vitrines, principalment procedents de l'Arxiu del Port de Tarragona, però també de l'Arxiu de la Ciutat de Tarragona, la Biblioteca Hemeroteca Municipal, l'Hemeroteca de Tarragona, l'Arxiu Històric de Tarragona o l'Instituto del Patrimonio Cultural de España.

Amb aquesta mostra iniciàrem l'exposició 2.0, ja que a banda del que els visitants contemplaren a la sala, obrírem una [pàgina de Facebook](#), un [blog](#), i una [proposta d'itinerari per la ciutat](#) amb els llocs que tenen a veure amb el presidi. L'[audiovisual](#) que es va poder veure a l'exposició està publicat a Youtube.

La mostra va estar oberta al Tinglado 4 del Moll de Costa del 15 de maig al 27 de juliol de 2014. S'organitzaren visites guiades gratuïtes els diumenges. L'[exposició virtual](#), fotografies i eines 2.0 estan disponibles a través de la nostra pàgina web.

- **1911. Sobreviure a la tempesta**

Aquesta exposició itinerant, produïda per l'Arxiu Municipal de Cambrils i el Museu d'Història de Cambrils, pretenia acostar un fet històric ocorregut l'any 1911, entre el 31 de gener i el 3 de febrer, en què un fort temporal assolà les costes catalanes i valencianes des del Maresme fins a València. Conegut com el temporal de la Candelera hi van perdre la vida gairebé un centenar de persones. El 2011 en diverses

localitats costaneres es van organitzar un seguit d'actes per commemorar aquest fet tràgic. Un d'aquests actes va ser l'exposició "1911. Sobreviure a la tempesta".

A Tarragona, a més, es van poder veure exposats en una vitrina documents originals de l'Arxiu del Port, relacionats directament o indirectament amb el temporal de 1911, com per exemple els fulls d'assentament d'algunes de les embarcacions afectades pel temporal, la *Dos de Mayo*, de Cambrils o el de la barca *Rosalía* de Torredembarra que va estar a punt de naufragar però va ser auxiliada pels mariners d'una altra barca al Port de Tarragona.

La mostra es va poder veure entre el 4 de juny i el 22 d'agost al vestíbul de la seu central de l'Arxiu del Port de Tarragona al C/Anselm Clavé, 2. Les fotografies, el reportatge que va fer TAC12 i l'accés al blog de l'exposició estan disponibles a la [pàgina web](#).

- **La riuada de 1994**

Amb idea original del periodista Ricard Lahoz, aquesta exposició que es va poder veure al Tinglado 4 entre el 10 d'octubre i el 23 de novembre, pretenia fer memòria de l'última gran riuada del Francolí ocorreguda l'octubre de l'any 1994. L'Arxiu del Port hi col·laborà amb la cessió de fotografies per a l'elaboració de l'audiovisual que acompanyava l'exposició.

7. LES PUBLICACIONS

Han estat quatre les publicacions en què l'Arxiu del Port ha col·laborat directament o indirectament amb el Servei de Publicacions del Port de Tarragona aquest any 2014.

- El mes de febrer va tenir lloc la presentació del llibre de Salvador Rovira i Josep M. Sanet *La gent de mar de Tarragona del segle XVII*.

- El 10 d'abril es va presentar el llibre guanyador del V Premi d'Investigació Port de Tarragona titulat: *Sanitat Marítima: la defensa de la costa i la salut pública de Tarragona (1720-1930)* de Pedro Otiña Hermoso.
- El 15 d'abril es va presentar el recull d'imatges de Josep M. Brull titulat: *La targeta postal a Tarragona. 100 anys d'història (1897-1996)*.
- El 10 d'octubre es va presentar el llibre de Ricard Lahoz *La riuada de 1994* aprofitant la inauguració de l'exposició amb el mateix títol al Tinglado 4.

D'altra banda el 23 d'abril l'Arxiu del Port va estar present juntament amb el Servei de Publicacions del Port de Tarragona a la Rambla de Tarragona per presentar les darreres publicacions aprofitant la Diada de Sant Jordi.

8. ALTRES ACTIVITATS

- El 30 de gener, coincidint amb la inauguració de l'exposició "Bombes, presons flotants i repressió al Port de Tarragona, 1936-1939" es programà la conferència titulada: "Bombes sobre el Port de Tarragona" que impartiren Ramon Arnabat Mata i David Íñiguez Gràcia a la sala d'actes de l'Arxiu del Port, per parlar dels intensos bombardejos que va patir el Port de Tarragona durant la Guerra Civil. El port era el centre de proveïment i l'objectiu dels avions italians i alemanys que atacaren indiscriminadament la infraestructura portuària, deixant-la força malmesa.
- El 6 de febrer i amb l'objectiu de fer la nostra aportació al centenari de l'inici de la Primera Guerra Mundial, es presentà el documental realitzat per Josep M. Castellví titulat: "L'últim viatge de l'Amiral de Kersaint", produït per la Societat Catalana de Recerca Subaquàtica amb el patrocini del Port de Tarragona. La costa de Tarragona, al bell mig de la ruta cap a l'Estret, estava molt concorreguda en els anys de la contesa, i és on aquestes embarcacions patiren un gran nombre d'atacs i incidents per part dels submarins alemanys que deixaren com a resultat un bon nombre d'enfonsaments de vaixells i naufragis.

[Tràiler del documental](#)

- El 13 de novembre, amb motiu de la cloenda del X aniversari del Museu de Fars, va tenir lloc la presentació d'un audiovisual sobre el darrer farer de Buda, Alfredo Cabezas, realitzat per Sègula Films. Un document audiovisual molt interessant per donar a conèixer la història i els esdeveniments vitals de l'illa de Buda al delta de l'Ebre i dels fars metàl·lics que es van instal·lar a la desembocadura del riu, ara fa 150 anys. L'audiovisual, obra del director Mario Pons, va ser patrocinat pel Port de Tarragona.

9. LES COL·LABORACIONS

- Amb el Museu del Port de Tarragona: préstec i consulta de diversa documentació per documentar peces del fons del Museu.
- Amb el Servei de Publicacions del Port: suport en l'edició, difusió i distribució de diversos llibres publicats durant l'any i col·laboració com a membre del jurat del I Premi de Narrativa Curta Port de Tarragona.
- Amb la revista *Fet a Tarragona*: reproducció imatges per article relatiu a façana marítima.
- Amb el *Diari de Tarragona*: reproducció d'imatges per a l'especial dels 30 anys del *Diari* i per al suplement dedicat al Port de Tarragona.
- Amb l'Arxiu de l'Autoridad Portuaria de Vigo: relació de bibliografia sobre societats de salvament de naufragats.
- Amb l'Associació Cavalcada de Reis de Tarragona: reproducció fotografies de diversos anys.
- Amb l'Associació d'Arxivers de Catalunya curs sobre La preservació digital de documents. Requeriments i experiències pràctiques, que es va impartir a les aules de formació de l'APT els dies 1 i 3 de desembre.
- Amb la URV: organització visita alumnes d'Arxivística al nostre centre.

10. LES VISITES

El divendres 14 de març, 35 estudiants de la Universitat Rovira i Virgili que cursaven l'assignatura d'Arxivística, impartida per la Dra. Coral Cuadrada, van visitar el nostre centre. Durant la seva estada van veure els dipòsits de documentació, la sala de consulta i una selecció dels documents més representatius dels diferents fons que es custodien a l'Arxiu del Port.

També visitaren aquest any 2014 les nostres instal·lacions els companys de l'Arxiu de la Diputació de Tarragona i els de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona amb qui compartirem experiències.

11. LA FORMACIÓ DEL PERSONAL

El personal adscrit a l'Arxiu ha participat aquest any 2014 en els següents cursos i jornades:

- 8è Laboratori d'Arxius Municipals. Els fons privats als arxius municipals.
- La preservació digital de documents. Requeriments i experiències pràctiques.
- Presentacions Power Point.
- Eines i recursos per gestionar els continguts de la pàgina web de l'APT.

12. L'ARXIU EN XIFRES

- Consultes presencials: 270
- Documentació consultada: 702
- Préstecs de Documentació i Biblioteca: 315
- Consultes Arxiu fotogràfic: 137
- Documents reproduïts: 2.303
- Consultes catàleg Biblioteca: 31.716
- **Assistència de públic en actes organitzats per l'Arxiu: 2.539 persones**

Visites a la pàgina web de l'Arxiu: 17.885 visites

- Exposicions: 4.891 visites
- Memòries: 4.584 visites
- Premi d'Investigació: 3.562 visites
- On som: 2.013
- Fons Documentals: 1.898 visites
- Biblioteca/Hemeroteca: 1.885 visites
- L'Arxiu educa: 1.557
- L'Arxiu per dins: 1.106
- Història del Port: 3.257 visites
- Fotos històriques: 3.128

Descàrregues:

- Vídeo document portuari: 2.487
- **L'Arxiu Digital: 268.080**
- ***El document del mes és...: 74.024***
- *El document del mes és... (2014): 14.120*
- Inventaris: 3.172
- Bases VI Premi: 1.459
- **Memòries Arxiu: 20.253**
- Biblioteca Digital: 3.297
- Dossier educatiu: de l'Arxiu al Museu: 643

Canals socials:

Facebook: 1.728 fans

Twitter: 4.556 tuits i 727 seguidors

Pinterest: 10 taulers, 1648 pins i 204 seguidors

13. L'ARXIU A LA PREMSA

notícies | Desembre de 2014 | El Port de la Gent | VII

Arxiu Històric del Port Documentem la nostra història

L'Arxiu del Port es va crear amb la finalitat de custodiar el patrimoni documental de l'administració portuària des dels seus orígens fins als nostres dies. Es va obrir al públic el 4 de juliol de 1990 amb motiu dels actes de celebració del Bicentenari del Port Modern. En aquell moment, va ser concebut com a Arxiu Històric, i que amb el temps va acollir també la documentació més recent, esdevinent l'Arxiu general de l'organisme amb documentació, tant històrica com administrativa.

La documentació més antiga referent al Port de Tarragona que es conserva a l'Arxiu Històric data del 1790, any en què es van iniciar les obres del port modern

o la cultural, la relació amb la ciutat de Tarragona, etc. La documentació més antiga que es conserva a l'Arxiu referent al Port de Tarragona data del 1790, any en què s'iniciaren les obres del port modern. Des d'aquella data fins a l'actualitat la documentació ha anat augmentant progressivament fins a arribar a constituir un fons considerable, a través del qual, és possible reconstruir la història del Camp de Tarragona i el paper que el port hi ha representat, tant econòmicament com socialment.

L'any 2010 es van complir 20 anys de l'obertura al públic del centre, efemèride que es va celebrar amb diversos actes com l'exposició 20 anys d'obres, que es va poder veure al Tinglado 4 del Moll de Costa entre els mesos de juliol i agost.

Amb la creació d'aquest equipament, el Port de Tarragona, es va convertir en un dels ports pioners en el camp de la recuperació del patrimoni escrit i documental, actuació que anava fortament ligada a la inquietud envers els temes culturals i l'apropament a la ciutadania. L'Arxiu, per tant, està al servei de l'administració portuària, però, també, dels investigadors i del públic en general, de tal manera que, amb els anys, ha esdevingut un punt de referència per a tots aquells estudiosos interessats a indagar sobre el passat del Port, les persones que hi han treballat, els projectes i les obres que s'han dut a terme al llarg del temps, l'activitat econòmica que ha generat

«El repte de futur és continuar sent centre de referència en temes marítims i portuaris»

De quantes documents estem parlant?
De milers de documents aplegats en unes 11.000 caixes d'arxiu distribuïdes en més de 2.000 metres lineals de prestatgeria entre la seu central de la Plaça dels Carrers i els dipòsits del carrer del Mar.

Quin és el perfil habitual de l'usuari de l'arxiu?
Trem dos tipus d'usuari: els usuaris interns de la mateixa administració portuària, i els externs, que poden ser estudiants o persones interessades en investigacions puntuals de l'àmbit marítim i portuari.

Quins és la feina del personal que treballa a l'arxiu?
Hi ha tres tasques importants a fer en un arxiu: organitzar, classificar i inventariar la documentació que ens arriba. Ja sigui de l'administració portuària a través de les transferències de documentació que es fan periòdicament, ja sigui a través de la cessió de fons de particulars o administracions afins a la nostra. També és molt important per a nosaltres l'atenció a l'usuari tant extern com intern, i la difusió del nostre centre i dels nostres fons a través de la pàgina web, xarxes socials, exposicions, etc.

Quins són els reptes de futur?
El treballa en la digitalització de documents perquè puguin ser consultats pel gran públic "on line".
El repte de futur és continuar sent un centre de referència per a totes aquelles persones interessades en els temes marítims i portuaris de la nostra ciutat. Es treballa des de fa uns anys en la digitalització de fet cada any es destina una partida pressupostària a digitalitzar aquelles sèries més consultades que, un cop en format digital, estan disponibles en línia a través de la nostra pàgina web.

Coia Escoda
RESPONSABLE DEL L'ARXIU HISTÒRIC DEL PORT DE TARRAGONA

Què podem trobar a l'Arxiu del Port de Tarragona?
La documentació presenta diferents organismes que han gestionat el Port de Tarragona des de finals del segle XVIII, concretament la Junta Protectora de les Obres del Port de Tarragona que va estar vigent entre 1790 i 1836, la Junta d'Obres del Port de Tarragona, de 1869 a 1992, l'Autoritat Portuària de Tarragona, des de 1959 fins a l'actualitat, però també altres fons vinculats a la genèsi portuària, com el de Fars, el de Ports Agregats, el de l'Eclipsa d'Alfons del Port de Tarragona o el del centre d'estudis Marítim; també custodim 3 fons personals: Castellarnau, Serrano Soler i Fernando Fons, el fons històric de la Capitania Marítima de Tarragona, un fons d'empresa, Antillero de Tarragona, SA, i dos fons d'associacions: el del Club Nàutic de Tarragona i el del Grup de Marejants.

GUARDÓ

Es tanca la convocatòria del VI Premi d'Investigació Port de Tarragona

Fins a final de mes es poden presentar els treballs

Redacció

Fins a finals d'aquest mes de novembre hi ha de temps per presentar els treballs per participar en la convocatòria del VI Premi d'Investigació del Port de Tarragona. Aquest reconeixement, que es convoca des del 2004 i

que està dotat amb 6.000 euros, es fa amb la voluntat de potenciar i fomentar la tasca d'investigació.

Tal com indiquen les bases del concurs que es poden consultar a la pàgina web del Port de Tarragona www.porttarragona.

cat/ca/premi, es poden presentar al certamen aquells treballs de recerca que tractin qualsevol aspecte en el camp de les ciències humanes, prioritàriament en l'àmbit de la història, que facin referència al Port de Tarragona o a la seva àrea d'influència.

El Premi es convoca cada dos anys i els últims treballs premiats han estat *Sanitat marítima. La defensa de la costa i la salut pública (1720-1900)* de l'autor Pedro Otiña Hermoso el 2013 i *Els presos i el Port de Tarragona. Història de 92 anys de treballs forçats (1792-1884)*, treball presentat per Montserrat Gisbert Bel el 2011.

PORT

La fototeca del Arxiu se podrà consultar por la pàgina web

■ La apertura al públic del Arxiu del Port de Tarragona cumplió 24 años este viernes. Y para celebrar la efeméride los responsables han considerado oportuno poner a disposición de los usuarios la fototeca del archivo en la red ([/www.port-tarragona.cat](http://www.port-tarragona.cat)). Se podrán ver unas 10.000 imágenes y convertir este enlace en una herramienta de consulta e investigación.

Repàs als 92 anys de presència de presidiaris al Port de Tarragona

L'exposició 'Els presos i el port de Tarragona (1792-1884)' mostra la relació entre els reclusos i la construcció de l'espai portuari

Carrozas transportadas a la puina por los Presidarios.					
1800 de 1800 de 1805					
El día	Número de Carrozas transportadas en las 1000 de Carrozas en un mes de duración.	Una por las faltas de Buque que han transportado las Carrozas.	Número de Faltas de Buque que han transportado las Carrozas.	Quilates que han pesado.	Distancia que se hizo a las 1000 de Carrozas en un mes de duración.
11.	35				
12.	37				
13.	30				
14.	17				
15.	24				
16.	31				
17.	31				
18.	22				

L'exposició mostra dades i documents sobre la construcció del port i els establiments penals. Cedida

L'Arxiu del Port de Tarragona i el CEMAPI organitzen la mostra 'Els presos i el port de Tarragona (1792-1884)' que es podrà veure al Tinglado 4 del Moll de Costa del 15 de maig al 27 de juliol i on es proposa un recorregut al llarg de 92 anys d'història, aquella que protagonitzaren tot un grup de presidiaris vinguts des de Cartagena, Maó, Saragossa, Barcelona, Ceuta o Valladolid.

El discurs es distribueix en set àmbits temàtics que tracten qüestions tan vitals com la vigilància, l'allotjament (Castell del Patriarca, Penal del Miracle, Penal de la Pedrera i església de Sant Francesc), l'alimentació i el vestuari, l'assistència sanitària i els treballs (port, pedrera i tallers). Conclou amb la fi d'aquest sistema basat en el treball forçat i la fi dels penals del Miracle i la Pedrera. Tota la informació s'exposa a través de plànols, documents i imatges presentats en format digital i també originals exposats en vitrines, principalment procedents de l'Arxiu del Port de Tarragona, però també de l'Arxiu de la Ciutat de Tarragona, la Biblioteca Hemeroteca Municipal, l'Hemeroteca de Tarragona, l'Arxiu Històric de Tarragona o el Institut del Patrimoni Cultural de Espanya. L'exposició estarà acompanyada per un audiovisual i una ruta per la ciutat amb 15 llocs d'interès. La mostra 'Els presos i el port de Tarragona (1792-1884)', està inspirada en la publicació 'Els presos i el port de Tarragona. Història de 92 anys de treballs forçats (1792-1884)'. Aquest llibre fou el resultat del projecte de recerca guanyador del IV Premi d'Investigació del Port de Tarragona, fallat el 28 de gener de 2011. El jurat va estar integrat per David Bea, Antoni Jordà Fernández, Gabriel Mas Montagut, Coia Escoda i Quim Vendrell. Sobre els presos i la construcció del port de Tarragona hi ha alguns articles en antecedent, però és per primera vegada en aquest llibre quan s'aprofundeix en la temàtica i en la realitat que l'acompanya. A mode resum, es pot dir que parla de la construcció del Port de Tarragona i de la contribució que hi feren els presos durant el període comprès entre 1792-1884. De manera més concreta, a través d'un total d'onze capítols es tracten els següents temes: els antecedents històrics a la reconstrucció del port, la Tarragona de finals del segle XVIII a finals del segle XIX, els fets més destacats en la construcció del port, trasllats, condemnes i sortida de presó, els establiments penals i la seva organització, quantificacions de presidiaris, el manteniment, els treballs, les condicions laborals, l'atenció sanitària i la fi del treball dels presidiaris al port. D'aquí s'han destriat aquells capítols o episodis que s'han considerat més originals i atractius per ser presentats en format exposició. S'ha de dir que en algunes ocasions l'exposició amplia informació o fa servir altres documents o imatges que no apareixen al llibre. El principal objectiu és apropar aquesta història al públic general, i en conseqüència, fer-la extensible a un grup més ampli de persones a les quals el llibre no ha arribat.

PORT

Libro sobre la defensa de la sanidad pública

■ *Sanitat Marín: la defensa de la costa i la salut pública de Tarragona (1720-1930)* es el título del libro y del proyecto ganador del V Premi d'Investigació Port de Tarragona, que el jurado falló el mes de enero de 2013. El autor, Pedro Otiña Hermoso, ha desarrollado el trabajo y ahora por Sant Jordi se publica en su integridad.

El premio se otorgó porque, entre otras valoraciones, el tema de la sanidad marítima ha sido poco desarrollado por historiadores e investigadores, y el resultado final así lo hace evidente. Es un libro de referencia para quien quiera acercarse al tema de la sanidad marítima de Tarragona en particular, y de Catalunya en general. La presentación fue a cargo de Enric García Domingo, responsable del Centre de Documentació Marítima del Museu Marítim de Barcelona.

El libro presentado ayer en el Port de Tarragona es obra de Pedro Otiña Hermoso. FOTO: PERE FERRÉ

CULTURA

Convoquen la sisena edició del Premi d'Investigació Port de Tarragona

L'Autoritat Portuària dota aquest guardó amb un import econòmic de 6.000 euros

Resolució

L'Autoritat Portuària ha presentat la sisena edició del Premi d'Investigació Port de Tarragona, un guardó que es convoca cada dos anys i està dirigit a persones investigadores que de manera individual o col·lectiva presentin projectes d'acord amb

les bases que estableix aquest premi d'investigació. S'atorga aquest premi al projecte de recerca que sigui inèdit, en el camp de les ciències humanes i que prioritàriament estigui en l'àmbit de la història, referit al Port de Tarragona o a la seva àrea d'influència.

La dotació econòmica és de 6.000 euros que es farà efectiva en tres pagaments, tal i com es recull en les bases. Així mateix, l'Autoritat Portuària publicarà l'obra que hagi estat premiada i es reserva el dret de fer-ho de manera completa, en format paper i/o un resum en suport

digital. A més, es considera que aquesta dotació econòmica té la consideració de drets d'autor per a la primera publicació del treball.

Tots aquells qui vulguin participar hauran de presentar cinc còpies de la memòria del projecte, on s'inclouran entre d'altres

aspectes els objectius i la justificació del projecte, un esquema del mateix, currículum de l'aspirant, entre d'altres aspectes.

En relació als terminis d'aquesta sisena edició del premi, cal destacar que fins al 28 de novembre hi ha temps per presentar els projectes a l'Arxiu del Port de Tarragona. No serà fins al mes de gener de l'any vinent quan el jurat faci pública la seva resolució.

Projectes guardonats

Quatre han estat en total els treballs guardonats. El primer dels treballs guardonats va ser «80 anys de construcció naval»,

d'Enric García Domingo, l'any 2005. El 2007 el premi es va declarar desert. Dos anys més tard va ser el treball de Guillem Morro, «La Marina de Tarragona en el segle XIV. La seva relació comercial amb Mallorca» qui va ser el premiat. «Els presos i el Port. Història de 92 anys de treballs forçats (1792-1884)», de Montserrat Gisbert va obtenir aquest reconeixement en l'edició de 2011.

I el darrer dels projectes que ha meregut aquesta distinció va ser el projecte de Pedro Otiña Hermoso titulat «Sanitat marítima. La defensa de la costa i la salut pública (1720-1900)».

Milers de presos confinats a alta mar

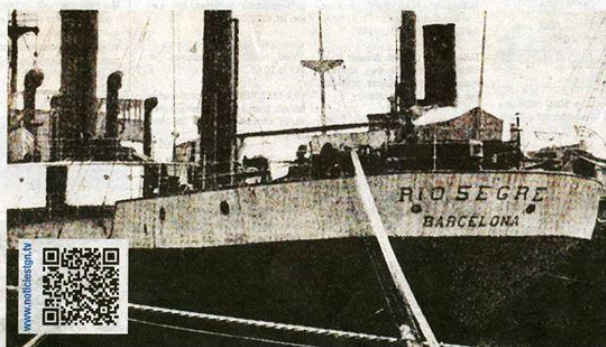
La mostra 'Bombes, presons flotants i repressió al Port de Tarragona' (1936-1939) rememora el preu que va pagar la ciutat durant la Guerra Civil i el patiment dels reclusos

Agnès Llorens Tarragona

Aquesta és la història dels prop de 250.000 presoners polítics que, segons dades no oficials, van romandre captius en les naus destinades a aquesta finalitat, que van arribar a ser quatre embarcacions diferents. Aquestes dades resumeixen amb quina intensitat va patir el Port de Tarragona les conseqüències de la Guerra Civil. Ara, una exposició organitzada per l'Arxiu del Port recull fotografies i documents originals per rememorar els estralls que el conflicte va causar a les instal·lacions portuàries de la ciutat.

Ens hem de situar en la franja de temps que separa els anys 1936 i 1939 i que escriuen un dels capítols més negres de la nostra història. Les bombes sonen de manera continuada, els tinglados del Moll de Costa de Port de Tarragona estan destruïts i milers de presoners polítics romanen confinats en aquests

El Rio Segre era un dels principals vaixells per a presos polítics durant la Guerra Civil. / Cedida. Vídeo de Tomàs Varga

quatre vaixells-presos del Port de Tarragona que, segons dades extretes de testimonis, haurien acollit fins a 250.000 presoners, confinats a la mar a causa de la falta d'espai prop de l'actual moll de Reus. Les fotografies de dues d'aquestes embarcacions, el *Cabo Cullera* i el *Rio Segre*, es poden observar a l'exposició *Bombes, presons flotants i repressió al Port de Tarragona 1936-39*, una

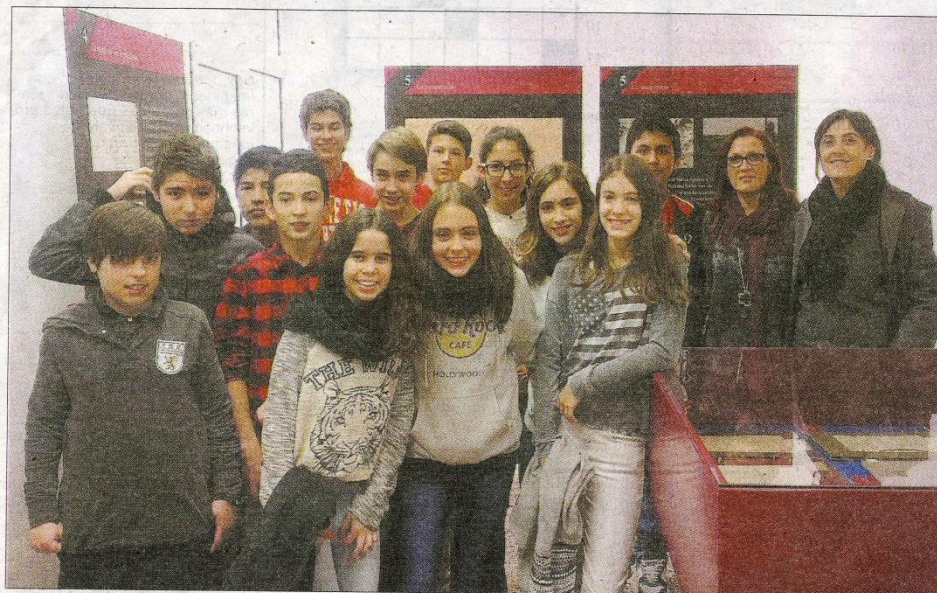
mostra que detalla com van viure la Guerra Civil les instal·lacions portuàries a partir de fotografies i documents originals de l'època i que il·lustra com el Port va ser una de les instal·lacions més perjudicades pels enfrontaments, fet que va obligar a aturar-ne l'activitat completament durant tres llargs anys, en els quals els vaixells van esdevenir presons.

Però no sempre va ser així. Abans de la Guerra Civil, el Port tenia un futur prometedor, tal com consta en el Pla general d'obres públiques de l'any 1935, que preveia unes obres de reforma importants, però tot va quedar aturat, detalla la responsable de l'Arxiu del Port, Coia Escoda, que aclareix que les instal·lacions portuàries van ser molt atacades, ja que

eren un dels principals centres de proveïment de la ciutat i de les comarques de l'interior.

«Els bombardejos van ser tan importants que es va tallar completament el tràfic. Les grues es van desmuntar i traslladar al Port de la Selva, per retornar al seu lloc quan es va acabar la guerra», afegeix Escoda. Després del gener de 1939, un cop acabat el conflicte, les tasques es van centrar a reconstruir els tinglados i els dics, retornar les grues i netejar la dàrsena que, segons la responsable de l'Arxiu del Port, «s'havia minat com a mesura intimidatòria i ràpidament es va netejar per restablir com més aviat millor la circulació amb el Port de Barcelona, ja sigui per traslladar tropes o presoners i també proveïment».

El recull de documents que s'exposen mostren totes les claus per entendre com es va viure aquest període i la mostra es pot visitar fins al 28 de març a l'Arxiu del Port (carrer Anselm Clavé, 2, en horari de dilluns a divendres de 10 del matí a 2 del migdia i dimegnes d'11 del matí a 2 del migdia).

Visita al Arxiu del Port

■ Un grupo de alumnos de Segundo de ESO del Institut Pons d'Icart visitó la exposició 'Bombes, presons flotants i repressió al Port de Tarragona' (1936-1939), que se encuentra en el Arxiu del Port. La muestra puede verse hasta el 28 de marzo de 2014 (c/Anselm Clavé nº 2). El horario es de lunes a viernes de 10 a 14 horas y domingos de 11 a 14 horas.

EXPOSICIÓ

Tarragona 'Bombes, presons flotants i repressió al Port de Tarragona'

El 15 de gener de 2014 es van commemorar els 75 anys de la fi de la Guerra Civil i l'entrada de les tropes nacionals a la ciutat de Tarragona. Per aquest motiu el Port de Tarragona i l'Arxiu del Port ha preparat l'exposició *Bombes, presons flotants i repressió al Port de Tarragona (1936-1939)*, un recull de fotografies i documents originals que mostren els estralls que el conflicte va causar a les instal·lacions portuàries de la ciutat.

Lloc: Arxiu del Port (C/Anselm Clavé, 2)

Horari: de lluns a divendres de 10 a 14 hores diumenges de 11 a 14 hores)

Fins al 28 de març

EXPOSICIÓ

Tarragona 'Exposició 1911. Sobreviure a la tempesta'

L'any 1911, entre el 31 de gener i el 3 de febrer, un fort temporal assolà les costes catalanes i valencianes des del Maresme fins a València. Conegut com el Temporal de La Candelera hi van perdre la vida gairebé un centenar de persones. El 2011 en diverses localitats costaneres es van organitzar un seguit d'actes per commemorar aquest fet tràgic. Un d'aquests actes va ser l'exposició 1911.

Lloc: Arxiu del Port Fins al 23 de març
Fins al 22 d'agost